

SÖDRA VÄTTERLEDEN

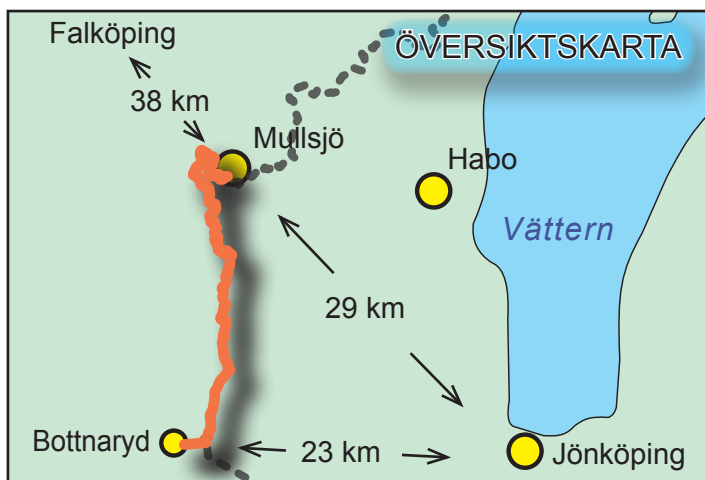
Etapp 1, Mullsjö - Bottnaryd 29 km
Del av Smålandsleden

 www.skaraborgsleder.se

Rev 28 september, 2020

Välkommen på en spännande vandring längs sjön Stråkens sköna stränder. Förutom det vackra sjö- och skogslandskapet passerar du en mycket rik kulturbygd med det anrika Ryfors Bruk, ett stort antal fornlämningar, samt spår av förhistoriska vandringsstråk. Områdets lättvandrade sandplatåer med mjukt böljande åsar passar utmärkt för vandring. Etappen fungerar bra som en längre heldagstur, eller en lugnare tvådagars vandring och kan även kombineras med anslutande leder.

LEDEN

Leden följer till större delen de plana sandplatåer och åsar som sträcker sig utmed den ca tre mil långa Stråken. Etappen är lättvandrad och följer bra stigar och vid något tillfälle en lågtrafikerad enklare väg. Bekväma skor rekommenderas. Södra Vätterleden är markerad med orange färg på träd, stolpar och pilar. Punkterna nedan hjälper dig att planera vandringen efter dina förutsättningar.

Startpunkter: Vid Hotel Mullsjö finns parkering. För buss- eller tåganslutning följer du lämpligen en 1,9 km lång orangemarkerad gångstig längs Mullsjös västra sida. Se tätortskartan för Mullsjö. I Bottnaryds centrum finns parkering vid etappens slut. Därifrån är det ca 150 m till busshållplatsen vid Kyrkvägen. Se tätortskartan för Bottnaryd.

Logistik: Från startpunkten vid Hotel Mullsjö till rastplatsen vid Trollsjön är det 3,2 km. Från Trollsjön till Ryfors Bruk är det 3,4 km. Från bruket till vindskyddet vid Berg är det 5,8 km. Därifrån till rastplatsen vid Mohemmet är det 7,0 km och ytterligare 8,7 km till vindskyddet vid Drottningberget. Sträckan mellan Drottningberget och delningen vid Bussbron är 800 m och avstickaren från delningen till Bottnaryd centrum är 1,4 km. Vid Bussbron ansluter även Södra Vätterledens etapp 2 mot Norrahammar och Huskvarna.

Boende: Vindskydd finns vid Berg respektive Drottningberget. Se service.

Vattnet i våra sjöar och vattendrag håller en generellt hög kvalitet, men då vi inte kontinuerligt tar vattenprover kan vi inte lämna någon garanti. Är du osäker bör du koka eller filtrera vattnet.

LANDSKAP, NATUR & MÄNNISKOR

Landskapet kring sjön Stråken formades till större delen i slutskedet av den senaste istiden, dvs för ca 13.000 år sedan. Den ca 1,5-2 km tjocka inlandsisen malde ned det mesta till grus och sand som sedan blev byggmaterial till de åsar och platåer vi ser idag. Ofantliga mängder smältvatten bildade isälvsrännor som på ett par platser skurit sig djupare ned i platåerna. Du passerar även den vackra Trollsjön som är ett utmärkt exempel på en dödisgrop.

Den magra sandjorden bidrar till ett landskap som domineras av främst tallskog. Naturreservatet Ryfors Gammelskog har en orörd barrskog sedan tidigt 1700-tal och på Gyljerydsmon finns ett större område med ca 300 år gammal tallskog. Dessa miljöer med obrutna ekosystem bidrar till en mycket artrik flora och fauna. Den långa strandlinjen längs Stråken ger en levande och vacker kontrast till det omgivande skogs- och kulturlandskapet.

Vy från Stråkensbro (LG)

Vandringsleden går på historisk mark. Du passerar bl a ovanligt många fornlämningar, främst domarringar från folkvandringstiden. Man uppskattar att dessa lämningar är från ca 200-400 e Kr. Det finns även rikligt med spår av förhistoriska färdstråk i form av hålvägar. Man vet att Eriksgatan från Junabäck (Jönköping) gick via Västerkärr vid Mullsjö och vidare mot Skara, men inte exakt vilken sträckning den hade. Du korsar den dock garanterat någonstans mellan Ryfors Bruk och Hotel Mullsjö.

Ett mer sentida kulturminne är Ryfors Bruk som under ca 150 år var en viktig ekonomisk drivkraft i trakten kring Stråken. Den omfattande bruksmiljön är till stor del bevarad i sitt ursprungliga skick och väl värd ett besök.

NÅGRA ENKLA REGLER

- + Var alltid försiktig med eld. Använd anvisade eldplatser och släck ordentligt. Eldningsförbud råder alltid i naturreservat och omfattar ibland hela regionen vid torra perioder.
- + Skräpa inte ned i naturen. Använd de soptunnor som finns utmed leden.
- + Terrängkörning är förbjuden i naturen och på lederna.
- + Visa hänsyn till närboende. Följ leden.
- + Undvik vandring under älgjakten.
- + Gå inte över åker med växande gröda.
- + Fiske är endast tillåtet med fiskekort eller markägarens medgivande.

VIKTIGA TELEFONNUMMER

- + Jönköpings kommun, tel 036-10 50 00.
- + Mullsjö kommun, tel 0392-140 00.
- + Nummerupplysningen, tel 118 118.
- + Nödsituation, tel 112.

LEDBESKRIVNING

Leden startar vid det anrika **Hotel Mullsjö** (C).

1. Mellan gångtunnlarna vid **Motell VIP Mullsjö/Shell** (D) finns en ca 400 m lång **avstickare till Mullsjö Camping** (E).

2. Leden korsar **Gyljerydsmon**, en mäktig platåliknande isälvs-avlagring. Här finns ett till sin areal unikt område med ca 300 år gammal tallskog.

En avstickare söderut (180 m) går till en sk "superhålväg" vid Nybro och en annan avstickare norrut (350 m) går till en **offerkälla**. För ca 100 år sedan hittades mynt från 1600-talet i källan.

3. **Stråken**. Leden passerar en liten strand vid Stråken, perfekt för ett svalkande dopp. Den ca tre mil långa och vackra sjön är ett populärt kanot- och fiskevatten. Hela Stråkendalen är även intressant för såväl ornitologer, biologer som geologer.

4. Efter en nedförslut når du den oerhört vackra **Trollsjön**. Den ca 10 m djupa sjön är en dödisgrop och har enbart underjordiska till- och frånflöden. Se även F under Service.

5. Järnvägsbron vid **Stråkensbro** stod klar år 1862. Här finns även en gångbro. De barn som då bodde på västra sidan av sjön använde spången vid Stråkensbro på sin väg till skolan vid Nykyrka.

6. **Ryfors Bruk** grundades år 1742. Verksamheten som baserades på järnhantering upphörde år 1906 då konkurrensen utifrån blev för hård. Bruksområdet med sina byggnader har i stort bevarats och är väl värt ett besök. Den engelska landskapsparken från år 1880 på 375 hektar saknar motstycke i Sverige. I parken finns landets äldsta golfbana som anlades år 1888. Se G under Service.

7. **Ryfors Gammelskog** är ett naturreservat med ett helt orört ekosystem sedan tidigt 1700-tal. Här finns över 35 m höga barrträd. Reservatet har en rik flora och fauna.

8. Leden passerar **Nyhems konferensområde** där pingströrelsen årligen håller en stor sommarkonferens med ca 10.000 deltagare.

9. Parallellt med väg 185 och leden finns spår av förhistoriska hålvägar och även små rester av den gamla landsvägen från 1600-talet.

10. **Sandbäcken**. En avstickare går till en fint bevarad backstuga från ca år 1850, numera hembygdsstuga. På avstickaren passerar du även en hålväg.

11. Vid **Noabron** har sedan lång tid tillbaks funnits ett vadställe över Stråken. På 1900-talet gjordes passagen något djupare pga sjötransporter.

12. En avstickare (ca 100 m) går till en **domarring**. Att Stråken varit bebodd sedan länge vittnar det stora antalet fornlämningar om.

13. Gränsen mellan Västergötland och Småland valdes för den officiella invigningen av Södra Vätterleden år 1987.

14. **Mohemmet** var ett 1/8-dels hemman, omnämnt år 1752, men är sannolikt äldre. Sista boende noterades 1852-1860. Intill har även legat en backstuga, men tidens gång har dolt spåren av bosättningen väl. En drygt 100 m lång avstickare går till rastplatsen som ligger vackert inbäddad i tallskogen vid Stråkens strand. Här finns en strand med sandbotten. Se även I under Service.

15. En 150 m lång avstickare västerut går till en samling **fornlämningar**. Här finns en oval och en kvadratisk stensättning, samt åtta domarringar.

16. Leden följer en väg med smeknamnet "**Brännvinsvägen**". I Västerkärr strax söder om Mullsjö fanns en gång i tiden ett bränneri och vägen användes för att transportera starka drycker söderut.

17. **Oset** är ett skogvaktarboställe på 1/8-dels hemman. Platsen omnämns i skrift år 1752, men är äldre. Ryfors Bruks skogvaktare bodde här under några decennier. Sista bosättaren är noterad år 1894. Ett par hundra meter söderut korsar leden Osa-ån. Vid dammen syns rester av en kvarn och ån har även drivit ett mindre sågverk.

18. **Drottningberget** är ett torp som omnämns första gången i husförhörslängden år 1821. Enligt en sägen besökte drottning Kristina gården Gunillaberg. När hon vid en åktur i trakten kom fram till platsen och såg den fina utsikten skall hon ha sagt: "Den-na plats skall heta Drottningberget". Tidsmässigt stämmer dock inte besöket mot uppgiften i husförhörslängden. Vindskyddet ligger vackert vid Stråkens strand. Se även J under Service.

19. **Bussbron** finns omnämnd i husförhörslängden år 1752, men är äldre. Platsen hette ursprungligen Budsbro och kan enligt en sägen härleds från den tiden då man använde sig av budkavle. Vid Budsbro bytte budkavlen bärare.

I vägskälet vid Bussbron delar sig leden. Dels går en led in till centrum i Bottnaryd och dels fortsätter Södra Vätterledens etapp 2 mot Norrahammar och Huskvarna.

20. Där leden når väg 185 gick tidigare **Ulricehamnsbanan**. Sträckan mellan Jönköping och Ulricehamn byggdes 1928-1940, men lades ned redan år 1960. I anslutning till banvallen ligger **Naturreservatet Bottnaryd**, en urskog som består bl a av 300-400 åriga tallar.

21. **Bottnaryd**. Etappen avslutas i Bottnaryds centrum. Se K under Service. För den som har lite tid över rekommenderar vi ett par utflykter. Bottnaryds kyrka är vackert belägen vid Gårdsjön och har fina målningar på väggar och tak, utförda av konstnären Falk från Ulricehamn. Strax väster om kyrkan, på en ås mellan Gårdsjön och Västersjön, finns Hembygdsstugorna. Framkammarstugan är från sent 1700-tal eller tidigt 1800-tal. Loftstugan är från 1700-talet.

SERVICE

A. **Björkhaga Hotell**, tel 0392-120 50 (restaurang, logi).

B. **Mullsjö centrum**: Trafikupplysning, tel 0771-44 43 33 (buss- och tågförbindelse), Turistbyrå, tel 0392-140 00.

C. **Hotel Mullsjö**, tel 0392-494 00 (restaurang och logi, parkering finns på framsidan, dricksvatten är tillgängligt i en kran på hotellets baksida och vid Mullsjön strax norr om hotellet finns badplats och WC).

D. **Motell VIP Mullsjö**, tel 0392-120 30 (restaurang, rum och livsmedelsbutik).

E. **Mullsjö Camping**, tel 0392-120 25 (camping, stugor, livsmedelsbutik och badplats).

F. **Trollsjön**. Rastplats med bordsgrupp.

G. **Ryfors, Lusthuset**. Rastplats med bänkar och eldplats.

H. **Ryfors Golfklubbs klubbhus**, tel 0392-128 84, www.ryforsgk.se (alternativ startpunkt, parkering, café öppet under golfsäsongen, golfshop).

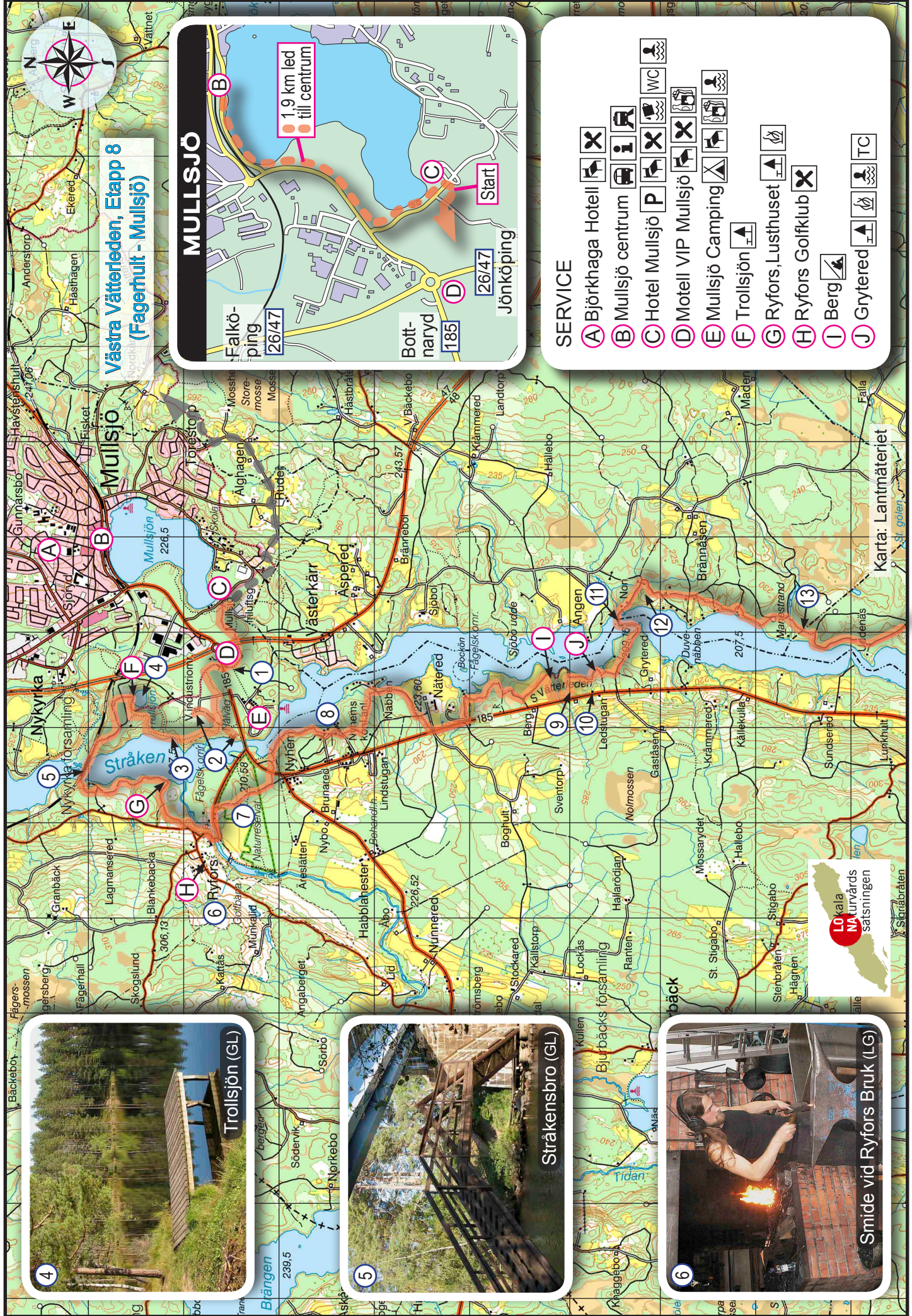
I. **Berg**. Kort avstickare till ett vindskydd.

J. **Grytered**. Rastplats med bordsgrupp, eldplats och fin sandstrand. TC ca 50 m söderut.

K. **Mohemmet**. Rastplats med TC och enkel badplats.

L. **Drottningberget**. Vindskydd med TC och enkel badplats.

M. **Bottnaryd**. Trafikupplysning, tel 0771-44 43 33 (bussförbindelse), parkering vid ledens startpunkt, samt livsmedelsbutik i centrum. Badplats finns i sydvästra kanten av Stråken.

**Västra Vätterleden, Etapp 8
(Fagerhult - Mullsjö)**

MULLSJÖ

Falkö-
ping
26/47

Bott-
naryd
185

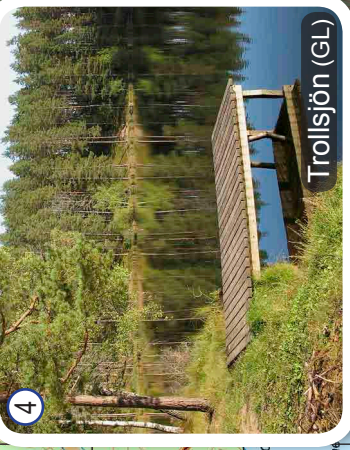
Start
26/47

Jönköping

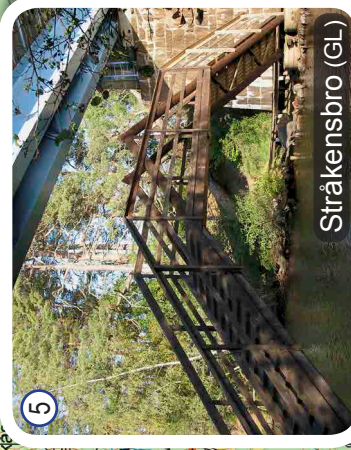
1,9 km led
till centrum

SERVICE

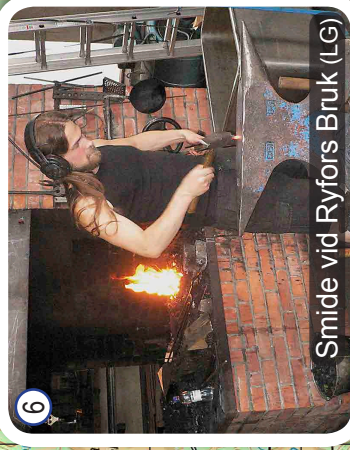
- A** Björkhaga Hotell
- B** Mullsjö centrum
- C** Hotel Mullsjö
- D** Motell VIP Mullsjö
- E** Mullsjö Camping
- F** Trollsjön
- G** Ryfors, Lusthuset
- H** Ryfors Golfklub
- I** Berg
- J** Grytered

Trollsjön (GL)

Strånskensbro (GL)

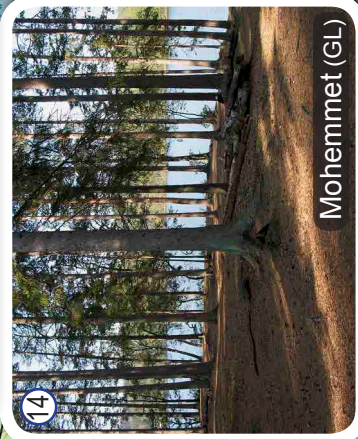
Smide vid Ryfors Bruk (LG)

Karta: Lantmäteriet

SERVICE

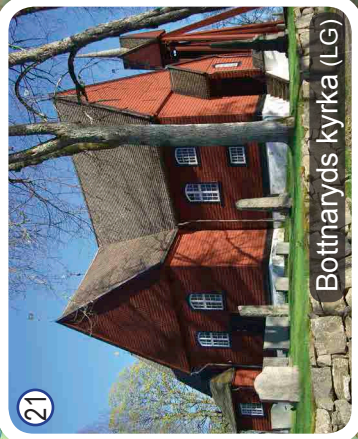
- K** Mohemmet
- L** Drottningberget
- M** Bottnaryd

Mohemmet (GL)

Trollskog (GL)

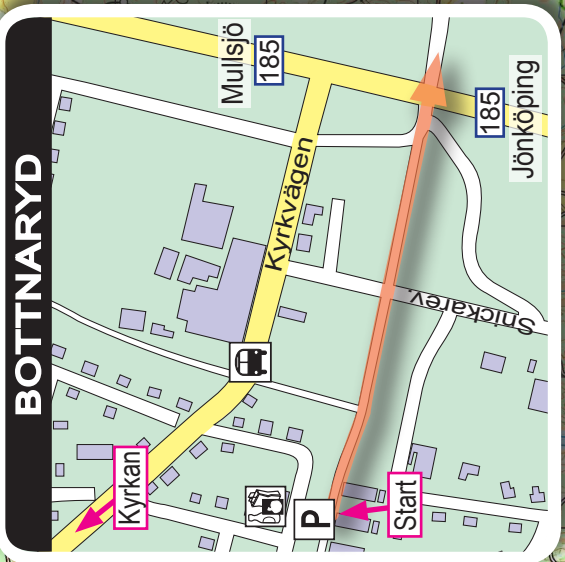
Bottnaryds kyrka (LG)

Lokal naturvårds satsningen

Karta: Lantmäteriet

**Södra Västerleden, Etapp 2
(Bottnaryd - Huskvarna)**

SYMBOLER

	Badplats		Logi
	Busshållplats		Matsvering
	Campingplats		Parkering
	Dricksvatten		Rasplats
	Eldplats		Torklosett
	Järnvägsstation		Turistbyrå
	Livsmedel		Vattenklosett
			Vindskydd

Trycksak producerad av Mullsjö kommun
Foton: Glenn Larsson (GL), Lars Grehn (LG)